

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ТЕМА

ПАМЕТТА КАТО ПСИХИЧНО УСЛОВИЕ НА УЧЕБНАТА ДЕЙНОСТ.

Понятието памет в Психологията е прието да се дефинира като психичен феномен на запазване от субекта на придобитите впечатления за предметите и явленията от околната среда. В Психологията феноменът на запазването на придобитите впечатления в индивидуалният опит, а за човека и в неговото съзнание се означава с понятието памет. Но този термин има и извън Психологията значение. Психологията се интересува само от психологическото значение на този термин. Понятието памет се отнася към категориалният апарат на Психологията. Паметта е психологично понятие с което се означава способността на индивида да запазва за определен интервал от време придобитите преди това впечатления за предметите и явленията. Всеки психичен акт на запазване на придобити от индивида впечатления е всъщност акт на създаване на индивидуален опит та субекта, но всяка стъпка в индивидуалния опит е прибавяне на нещо ново и запазване във времето следователно акта на запазване на придобитите впечатления е акт на учене следователно възможността на индивида да запазва придобитите впечатления му осигурява възможност да се учи, да натрупва знания, опит. Това са първите признаци които представят паметта като необходимо психично условия за познавателната дейност на човека за натрупване на индивидуален опит следователно и за психично развитие на човека. Психичният акт на придобиване на учене има много измерения, но едно от тях е запазването на придобитите впечатления, това означава точно че за да се научи индивида на нещо това означава той да запомни това нещо, не може да се осъществява акт на учене без запазване на впечатленията, без памет. Нарушението на паметта най напред рефлектира върху възможностите на индивида да се учи, но всеки акт на учене цялата съвкупност на актовете на учене са съдържание на психичното развитие на индивида. Това означава че запазването на придобитите впечатления е закономерност на човешкото психично развитие. Тези предпоставки представят паметта като психично условие за интелектуалното, нравствено, естетическо и психическо развитие на човека. Тази характеристика на паметта с най голяма степен на значение се установява за учебната дейност, психичното развитие представлява активно овладяване на овещественият обществено исторически опит на човечеството. Психичното развитие предполага запазване в съзнанието на придобитите впечатления от обществено историческият опит, затова паметта е точно психично условие в културно историческото психично развитие на психиката. В преобладаващите си измерения паметта е обвързана с познавателната дейност и процеси. Това обстоятелство очевидно много време е било основание за отнасяне на паметта към познавателните процеси. Паметта не е отделен психичен процес, нито познавателен такъв, паметта е вплетена във всички познавателни процеси, те като че ли носят в себе си феноменът памет. За да се осъществи всеки

познавателен процес необходимо условие е паметта. Първият психичен познавателен процес с които се свързва непосредствено паметта е представата. Самият психичен акт на представа означава запазени впечатления за предметите и явленията. Представата затова става нов феномен, защото включва паметта. Като условие паметта е присъща на всички разновидности на познавателната дейност на човека, но не може да се затвори паметта само в познавателната дейност, тя има свое място и в психичните свойства на личността, паметта е тъкмо психичното условие свързано с чувството и емоцията, интересите и способностите. Като психичен феномен паметта се представя в две картини:

Тя е елементарна психична функция, това означава че тя е осигурена генетично, дадена е като възможност за запазване на впечатления. Но у човека придобива ново измерение с овладяването на езика. Той създава нова структура на паметта, всъщност у човека запазването на придобитите впечатления след определена възраст вече включва думата. Най важен факт е в това че думата заема функцията на оръдие за запазване на придобитите впечатления, така паметта става висша психична функция и тя възниква исторически и в индивидуалното развитие възниква с овладяването на езика. В учебната дейност паметта изпъква като висша психична функция. В учебната дейност се формира висшата психична функция -паметта. Но присъствието на езика внася нови измерения в паметта като елементарна психична функция. В учебната дейност специфично значение имат процесите с които се осъществява паметта: запомняне, запазване, възпроизвеждане, забравяне. Овладяването на знания от гледна точка на паметта е свързано с нейните процеси като изходно значение има запомнянето, то се осъществява като акт на запечатване на впечатлението, това са онези страни на явлението които остават в съзнанието на човека. Но запечатаните впечатления остават във времето в това е акта на запомнянето, вместиането на запечатаните в някакъв интервал от време затова запазването е във времеви контекст. Учебната дейност е разчетена на запазването и по нататък на запазването. Да се учи нещо означава в съзнанието да остане впечатление за нещо, но в познавателната дейност се очертава и възпроизвеждане, то се дефинира като процес на актуализиране на запазените и запомнени впечатления. Актуализирането има две измерения, като точно възпроизвеждане по типа на копирането и като резултата на съчетаване на наличните впечатления, в процеса на възпроизвеждане такъв вариант е вече страна на творческата дейност на човека, на синтезирането по нов начин. Възпроизвеждането като процес на паметта е своеобразна мярка за предходните два процеса на паметта, за това какво е запаметено и запазено. Но възпроизвеждането е мярка за оценка на възможностите на човека да прави нови образи и връзки. В учебната дейност изпъква първото значение-актуализиране на истините които са овладяни в учебната дейност, колкото е по широко полето на първото измерение на възпроизвеждането толкова повече се очертава полето на преструктуриране и създаване на нови образи. Забравянето, този процес на паметта трябва да се разглежда в два варианта:

Познавателната дейност на човека, тук забравянето безспорно се разглежда като процес който понижава функциите на паметта. Дефинира се като процес на затруднение във възпроизвеждането. Второто значение се свързва с психичните състояния на личността, тук забравянето има други измерения. Едно от тези измерения има предпазващо значение. Благодарение на избледняването придобитите впечатления се постига ефект на освобождаване от нежелани впечатления и запазване на психичният баланс на човека. Благодарение на забравянето човек запазва психичното си равновесие в норма.

Като психично условие на учебната дейност паметта има своите разновидности. Те се разделят по следните параметри: преобладаващ анализатор в познавателната дейност; времеви контекст; начин на запазване на информацията.

По първият параметър се отделят звукова, зрителна, двигателна и смесена памет. Тази класификация трябва да се прилага условно защото познавателният акт е един комплексен познавателен феномен, това е така защото в познавателната дейност се актуализират няколко анализатора, при определени обстоятелства се отделят с по голямо присъствие някои от анализаторите, на това диференциране се отделя място в трудовата Психология, в учебната дейност изпъква комплексният характер на познавателната дейност и това извежда на преден план смесената памет. Във всеки акт на запомнянето има място двигателният анализатор. Смесената памет освен другите анализатори задължително включва двигателният анализатор с него се осигурява практическата страна в паметта. Запомнянето на каквото и да е по необходимост изисква обработване в практически план и това изисква двигателен анализатор.

Времеви контекст на паметта-отделянето на тази разновидност е непосредствено доказателство за това че паметта се измерва и във времето. По този параметър в педагогическата Психология се проследяват няколко разновидности на паметта: кратковременна; дълговременна и оперативна памет. Кратковременната памет няма значение за учебната дейността. Дълговременната памет е много съществена именно за учебната дейност затова защото овладяването на знания оставят трайни следи в психическото развитие на човека. Главното в учебната дейност от гледна точка на паметта е понятията и действията да останат възможно най дълго в паметта. Психичното развитие на човека предполага запазване на впечатленията от закони и т. н не само в периода на учебната дейност но и в практическото и осъществяване. Затова дълговременната памет в съчетание с другите видове памет има основно значение за практическите действия и тяхното психично развитие на учащите. В известен смисъл дълговременната памет е и мярка за ефективността на познавателната дейност на човека и за ефективността на неговата учебна дейност. Оперативната памет в учебната дейност има място в онези случаи когато се решават практически задачи, задачи при

които възприемането се слива с възпроизвеждането, а това са ситуациите в които се решават задачи с практическо значение.

Начини на запомняне-по този параметър се проследяват три вида памет:механическа; логическа; мнемотехническа.

-Механическа памет-има преобладаващо място в случаите когато се налага обучаемият да запомни явление и процеси в които няма и не могат да бъдат установени причинно следствени връзки. Запомнянето на такива ситуации става чрез механическата памет. В познавателната дейност на човека се срещат многобройни такива ситуации.

-Логическа памет-тя се дефинира като начин на запомняне на явления и ситуации на които са присъщи вътрешни причинно следствени връзки и които по необходимост трябва да бъдат разкрити и на тази основа да бъдат запомнени. Разкриването на причинно следствените връзки е всъщност процес на логическа ориентация на субекта в процесите и явленията. Този начин на запомняне е преобладаващ в познавателната дейност на учащите, да се помнят закони, категории и понятия означава да се проникне в логическата им структура и в съзнанието да се запази тази закономерност. Учебната дейност е типична с логическата памет.

-мнемотехническа памет-тя е типична с въвеждането на изкуствени стимули, връзки и взаимоотношения в запомняните на предметите и явленията. Тази памет се нарича знакова памет, тя е дълбоко присъща само и единствено на човека. Културно историческото психично развитие на човека е свързано с мнемотехническата памет с изработването на система от изкуствени знаци за запомняне и запазване на впечатленията от предметите и явленията, като най съвършената система е писмената реч. Културно историческото психично развитие на човека е свързано с овладяването на система от изкуствени стимули-писмени знаци. Прехода към тези знаци извежда мнемотехническата памет на преден план и поставя началото на културното развитие на човека.

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ТЕМА

ПСИХИЧНИ ОСНОВИ НА НАВИЦИТЕ И ПРИВИЧКИТЕ

Психичното развитие на човека включва и два феномена: навици и привички. Те са свързани с цялостното психично развитие на човека но са обвързани с познавателната дейност и процеси на човека, а така също и с личностните висши психични функции. В Психологията навиците се дефинират като автоматизирани действия, това значи че психичните основи на навиците са действията или съзнателните целенасочени психични актове. Психологическият анализ показва че навиците са продукт от процеса на овладяването на предметните действия, затова целият процес на формиране на навиците трябва да се отнесе към процеса на изграждане на предметните действия. В сложното поведение на човека има два вида навици: двигателни и умствени, и двата произлизат от адекватните предметни действия. Установено е че една група предметни действия в процеса на обработване се превръща в двигателни навици, а друга се превръща в умствени навици, и двата вида са автоматизирани предметни действия. Учебната дейност в крайна сметка включва процесите на формиране на двигателните и умствените навици. Всички действия достигат равнището на навиците защото всички действия подлежат на автоматизация. За Психологията на обучението значение има кои са процесите водещи до автоматизация и появата на навиците. Основата върху която става автоматизирането на действието е неговото обработване при различните типове ориентации. Реалната психична основа върху която става възникването на автоматизирането е изпълнителската и контролиращата част на предметното действие. Най дълбоката същност на обработката на изпълнителската и контролната част на предметното действие е в това че с нейното осъществяване започва процес на постепенно свиване на ориентировъчната основа на предметното действие. С разширяването на обработването на изпълнителската и контролиращата част започва и ограничаването на ориентировъчната основа. Естествената тенденция на обработването на изпълнителската и контролиращата част е постепенно но неотменно ограничаване на ориентировъчната основа на действията, това рефлектира непосредствено върху контролната част от действието, в резултата на обработването на предметните действия контролиращата част постепенно преминава от съзнанието към подсъзнанието. С този процес на постепенно преминаване на контрола от съзнанието към подсъзнанието започва процеса на автоматизация. Но някои навици при определени условия се вписват в потребностите на индивида, тези навици стават втора природа на индивида и се наричат привички.